

Wyższa Szkoła Bankowa w Opolu

**Kurs uzupełniający na studiach II stopnia
dla studentów będących absolwentami
kierunków niepokrewnych dla kierunku
Administracja i Bezpieczeństwo
Wewnętrzne**

Moduł: Bezpieczeństwo – Temat 3

dr hab. Andrzej Gątecki, prof. WSB

Rozdział 3

BEZPIECZEŃSTWO W UJĘCIU NARODOWYM

Omawiając bezpieczeństwo w ujęciu narodowym, konieczne jest uwzględnienie takich terminów jak: interes narodowy, racja stanu, misja i wizja państwa, polityka bezpieczeństwa, strategia bezpieczeństwa oraz system bezpieczeństwa.

W sensie ogólnym, interes danego podmiotu (społeczności międzynarodowej, narodu, grupy, osoby itp.) jest wyrazem jego tożsamości, wyznawanych wartości, historycznego dorobku, tradycji, bieżących potrzeb oraz dążeń i aspiracji przyszłościowych¹. Interesy stanowią punkt wyjścia do określenia celów strategicznych w dziedzinie bezpieczeństwa. Najogólniej rzecz biorąc cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa to nic innego, jak zoperacjonalizowane interesy².

Interes narodowy w sensie przedmiotowym odnosi się do czynników motywacyjnych w polityce państwa, stanowiących odzwierciedlenie naturalnych tendencji do obrony posiadanych wartości i zdobywania wartości pożądaných³.

Interesy narodowe tworzą filary bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Ich realizacja odbywa się poprzez osiągnięcie wynikających z nich celów strategicznych⁴.

W Białej Księdze, za punkt wyjścia przyjmuje się interesy konstytucyjne, czyli wymienione w art. 5 Konstytucji RP podstawowe funkcje Rzeczypospolitej Polskiej, którymi są:

- istnienie niepodległego państwa polskiego, w nienaruszalnych granicach; wolne i bezpieczne życie obywateli;
- zrównoważony rozwój społecznego i gospodarczego potencjału państwa, z konstytucyjnym podkreśleniem spraw dziedzictwa narodowego i ochrony środowiska.

Konstytucyjnym interesom narodowym w obszarach: państwo, obywatel i społeczeństwo, zasoby niematerialne, zasoby materialne, przyporządkowano interesy

---

¹ S. Koziej, Wstęp do teorii i historii bezpieczeństwa. (skrypt internetowy), op. cit. s. 11 (pobrano 08.06.2022, godz. 17.20)

² Tamże.

³ J. Tuczapski, Interes narodowy i racja stanu a polityka (rozważania pojęciowe), Zeszyt 54 (2021), WAT, Warszawa 2021, s. 80.

⁴ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, 2020, s. 11.

narodowe w dziedzinie bezpieczeństwa, a tym z kolei cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa (operacyjne i preparacyjne)⁵.

Warto zapamiętać

Interesy narodowe w dziedzinie bezpieczeństwa narodowego obejmują⁴:

1. Strzeżenie niepodległości, nienaruszalności terytorialnej, suwerenności oraz zapewnienie bezpieczeństwa państwa i obywateli.
2. Kształtowanie porządku międzynarodowego, opartego na solidarnej współpracy i poszanowaniu prawa międzynarodowego, dającego gwarancje bezpiecznego rozwoju Polski.
3. Umacnianie tożsamości narodowej i strzeżenie dziedzictwa narodowego.
4. Zapewnienie warunków do trwałego i zrównoważonego rozwoju społecznego i gospodarczego oraz ochronę środowiska naturalnego.

H. Domański sprowadza pojęcie interesu narodowego do wartości lub stanu obiektywnego, w którym zbiegają się interesy większości Polaków⁶. Uwzględniając współczesne stosunki międzynarodowe, polski interes narodowy należy postrzegać w wymiarze sojuszniczym i integracyjnym i utożsamiać z polityką zewnętrzną państwa⁷.

Kolejnym wymieniony terminem jest **racja stanu**, definiowana jako **nadrzędny i niekwestionowany interes państwa, przewyższający wszystkie partykularne interesy i normy**. Powinna być zawsze wspólna dla większości obywateli i struktur państwa⁸.

Następnym pojęciem wymagającym wyjaśnienia jest **misja państwa**, określana według W. Pokruszyńskiego jako **długofalowe posłannictwo państwa, do którego należy dążyć**. Ten wyznacznik roli państwa, stanowi stałą postawę do wszelkich decyzji podejmowanych przez kolejne rządy, na podstawie której tworzony jest **zbiór priorytetowych zamierzeń politycznych narodu i państwa, określonych mianem wizji państwa**⁹. Nadrzędną w stosunku do pozostałych misją państwa jest bezpieczeństwo narodowe, a także zachowanie tożsamości narodowej oraz jej zmianę

⁵ Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, op. cit. s. 103.

⁶ H. Domański, Racja stanu a interesy narodu, Nauka, Nr 3, 2004, s. 7, [w:] J. Tuczapski, Interes narodowy ..., s. 81.

⁷ J. Tuczapski, Interes narodowy i racja stanu a polityka (rozważania pojęciowe), Systemy Logistyczne Wojsk Instytut Logistyki Zeszyt 54 (2021), WAT, Warszawa 2021, s. 81.

⁸ Tamże, s. 84.

⁹ W. Pokruszyński, Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka, Podręcznik akademicki, Józefów 2012, s. 33.

zgodnie z wyobrażeniem polskości, Polski oraz ról społecznych przypisywanych Polkom i Polakom. Z tego wynika, że państwa same decydują, które z pośród integralnych wartości (przetrwanie, integralność terytorialną, rozwój, niezawisłość polityczną) są szczególnie chronione w ramach narodowej polityki bezpieczeństwa.

Polityka państwa, a w tym **polityka bezpieczeństwa**, określa cele przewidziane do realizacji¹⁰. Kompromisowym, a zarazem spójny w tym względzie jest pogląd J. Zubka, wskazujący, że polityka bezpieczeństwa państwa jest elementem polityki państwa. Jest ona wyrażona praktyczną działalnością władzy wykonawczej, w zakresie tworzenia i wykorzystania potencjału obronnego, w celu realizacji określonych z tego tytułu zadań¹¹.

Politykę bezpieczeństwa narodowego różnorodnie jest interpretowana. Często zamiennie jest określana jako polityka bezpieczeństwa państwa¹². Dla uściślenia tego terminu można kierować się następującą jego interpretacją:

Warto zapamiętać

Polityka bezpieczeństwa narodowego jest częścią polityki państwa, obejmująca działalność władzy państwowej na arenie wewnętrznej państwa i w sferze międzynarodowej. Polega na wytyczaniu celów i interesów narodowych w zakresie bezpieczeństwa i zapewnieniu ich realizacji przy użyciu stworzonych w tym względzie środków i narzędzi¹⁷.

Ustalone w wizji długoterminowe zamierzenia polityczne państwa powinny stanowić bazę do generowania strategii bezpieczeństwa narodowego. Zgodne wydaje się w tej materii stanowisko, w którym strategię bezpieczeństwa narodowego należy postrzegać jako wybór, dokonany na podstawie analizy strategicznej, środków właściwych i koniecznych, a będących w dyspozycji państwa dla osiągnięcia celów i realizacji zadań określonych przez politykę bezpieczeństwa¹³.

Aby dokonać dekompozycji terminu **strategia bezpieczeństwa**, należy przedstawić znaczenie słowa **strategia**. Pojęcie strategia wywodzi się z języka greckiego: *stratēgós*, które jest złożeniem słów *stratos* (wojsko) i *ago* (prowadzę), co

¹⁰ W. Pokruszyński, *Bezpieczeństwo*, op. cit. s. 33.

¹¹ J. Zubek, *Doktryny bezpieczeństwa*, AON, Warszawa 1992, s. 11.

¹² W. Kitler, *Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System*, AON, Warszawa, 2011, s. 35-36

¹³ Opracowanie zbiorowe (pod nauk. red. R. Jakubczak, J. Flis), *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku*, Bellona, Warszawa 2006, s. 161.

w dosłownym tłumaczeniu oznacza prowadzącego wojska¹⁴. W tradycyjnym rozumieniu dotyczyło spraw wojny i wojska rozpatrywanych z pozycji naczelnego dowódcy, odpowiedzialnego za przygotowanie armii i prowadzenie wojny¹⁵. Carl von Clausewitz¹⁶ postrzegał spójność strategii z realizacją polityki z użyciem sił zbrojnych. To podejście na początku XX w. znalazło szerszy kontekst, w postaci zwrotu **strategia wojenna**, określana jako sposób użycia całych zasobów (wojskowych i niewojskowych) danego podmiotu (państwa, koalicji) dla celów wojny. W tym kontekście warto odnotować znamienne i chyba najbardziej znane, dla clausewitzowskiej teorii strategii słowa:

Warto zapamiętać

**wojna jest tylko kontynuacją polityki
innymi środkami**

Z tego sformułowania¹⁷ wynika nierozzerwalny związek wojny z prowadzoną przez państwa polityką. Różnica między nimi sprowadza się do wachlarza środków, z których władza może skorzystać dla osiągnięcia swojego celu¹⁸. W związku z powyższym politykę można nazwać wojną, która jest prowadzona pokojowymi środkami, natomiast wojnę – polityką prowadzoną ostatecznymi środkami.

Nieco odmiennej interpretacji dokonał B. H. Lidell Hart, wprowadzając pojęcie wielkiej strategii uważał, że stanowi ona rodzaj polityki prowadzącej do osiągnięcia celów politycznych. Natomiast, strategia militarna albo sama strategia, prowadzi wyłącznie do osiągnięcia celów militarnych¹⁹.

Dążąc do wyróżnienia zastosowania strategii w kontekście obronności, w drugiej połowie XX w. wykształciło się pojęcie **strategii obronnej (obronności)**, rozumianej jako sposób użycia wszelkich zasobów podmiotu do zapobiegania i rozstrzygnięcia konfliktów kryzysów polityczno-militarnych²⁰.

¹⁴ za: J. Prońko, B. Kaczmarczyk, Bezpieczeństwo państwa – pojęcie, istota, strategia, system, Rocznik Bezpieczeństwa Morskiego, Rok IX – 2015, Akademia Marynarki Wojennej, Gdynia 2015, s. 112.

¹⁵ W. Pokruszyński, Bezpieczeństwo. Teoria ..., s. 37.

¹⁶ Był pruskim teoretykiem wojny, w stopniu generała. Jego maksymy: *Wojna jest jedynie kontynuacją polityki innymi środkami* lub *Pokój to zawieszenie broni pomiędzy dwiema wojnami* – są znale w literaturze przedmiotu badań.

¹⁷ Carl von Clausewitz, Clausewitz, O naturze wojny, Warszawa 2010, s. 46.

¹⁸ M. Mazur-Bubak, Wybrane teorie leżące u podstaw współczesnego paradygmatu wojny, Internetowy Magazyn Filozoficzny Hybris vol. 30, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2015, s. 82.

¹⁹ W. Pokruszyński, Bezpieczeństwo. Teoria ..., s. 38.

²⁰ Opracowanie zbiorowe, Vademecum bezpieczeństwa, Uniwersytet pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków 2018, s. 605.

Z kolei **strategia bezpieczeństwa** jest ukierunkowana na sprawy bezpieczeństwa danego podmiotu przez najwyższego (naczelnego) decydenta (indywidualnego lub zbiorowego), z uwzględnieniem zwłaszcza ustalania celów bezpieczeństwa oraz sposobów ich osiągnięcia²¹. Jej dobór zależy od rodzaju interesów narodowych i istniejących uwarunkowań i zagrożeń²², dlatego jej istota sprowadza się do dokonywania trudnych wyborów²³. Uszczegółowieniem problematyki dotyczącej strategii bezpieczeństwa jej dokonana przez S. Kozieja klasyfikacja według następujących kryteriów:

- koncepcji: zapobiegania, reagowania,
- roli: deklaracyjna, rzeczywista (realna), idealna (teoretyczna),
- procedur konfrontacji: działań kolejnych (sekwencyjnych), działań jednoczesnych,
- metod prowadzących do zwycięstwa: pokonania (rozbicia w walce, bitwie), wyczerpania (pozasilowego, pośredniego, długotrwałego), zniszczenia (zwycięstwa totalnego, zlikwidowania przeciwnika),
- obiektu oddziaływania i metod podejścia: odstraszenia (powstrzymywania - przeciwnik), wymuszania (zaniechania złych zamiarów – potencjalny przeciwnik), ubezpieczenia (gwarantowania, zapewniania – sojusznik, koalicjant, partner),
- sfer aktywności i środków strategicznych: dyplomatyczna, ekonomiczna, informacyjna, militarna itp.,
- zasięgu: wielka (całościowa, totalna), na obszarze konkretnego konfliktu (na teatrze działań wojennych),
- treści: operacyjna (strategia działania), preparacyjna (strategia przygotowania i transformacji systemu bezpieczeństwa).

S. Koziej w ogólnym podziale wyróżnił strategię bezpieczeństwa narodowego oraz strategię obronności²⁴, którą przedstawił w internetowym skrypcie zatytułowanym: *Wstęp do teorii i historii bezpieczeństwa*, znajdującym się na stronie:

https://koziej.pl/wp-content/uploads/2017/09/Teoria_i_historia_bezpieczenstwa.pdf

---

²¹ S. Koziej, *Wstęp do teorii i historii bezpieczeństwa*. (skrypt internetowy), op. cit. s. 4 (pobrano 08.06.2022, godz. 17.20)

²² W. Pokruszyński, *Polityka a strategia bezpieczeństwa*, Wyższa Szkoła Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi, Józefów 2011, op. cit., s. 48.

²³ National security Strategy of the United States, Biały Dom, [w]: *Opracowanie zbiorowe* (pod nauk. red. R. Jakubczak, J. Flis), *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku*, Bellona, Warszawa 2006, s. 162.

²⁴ S. Koziej, *Wstęp do teorii i historii bezpieczeństwa* (skrypt internetowy) – rys. nr 1 nr 2, s. 5.

Warto zapamiętać

Strategia bezpieczeństwa narodowego – powinna być odpowiedzią na pytanie: jak użyć wszystkie siły i środki państwa do wykorzystania szans, podejmowania wyzwań i przeciwstawiania się wszelkim rodzajom zagrożeń²⁴?

Natomiast **strategia obronności** – może stanowić wyjaśnienie: jak użyć wszystkie siły i środki państwa do wykorzystania szans, podejmowania wyzwań i przeciwstawiania się zagrożeniom militarnym²⁴?

Strategia bezpieczeństwa narodowego powinna być postrzegana przez pryzmat potrzeb, celów i interesów narodowych²⁵. Jest elementem strategii ogólnej (polistrategii) zawierającej wykładnię polityki państwa²⁶. Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej identyfikuje strategię bezpieczeństwa narodowego (bezpieczeństwa państwa) jako *obowiązującą w państwie koncepcję zapewnienia jej bezpieczeństwa, zawierającą w szczególności identyfikację interesów narodowych i celów strategicznych, ocenę przyszłościowego kształtowania się strategicznego środowiska bezpieczeństwa oraz zasady i sposoby osiągania celów strategicznych w przewidywanych warunkach (realizacji zadań operacyjnych), a także przygotowania (utrzymywania i transformacji) systemu bezpieczeństwa narodowego (realizacji zadań preparacyjnych)*²⁷.

Poza opisanymi wyznacznikami bezpieczeństwa narodowego, na kształt bezpieczeństwa narodowego wpływa otoczenie wewnętrzne i zewnętrzne państwa. Towarzysząca naszemu codziennemu funkcjonowaniu zmienność, nieprzewidywalność zdarzeń, stanowią zasadnicze uwarunkowania bezpieczeństwa, wynikające z natury świata²⁸. Ponad wszelką wątpliwość, państwo stanowi najdoskonalszą formę zabezpieczenia potrzeb człowieka (jednostki i grupy społecznej) w zakresie bezpieczeństwa²⁹. Takie rozumienie jest zbieżne z poglądem S. Kozieja, który uważa, że najczęściej bezpieczeństwo definiuje się zarówno jako stan

²⁵ W. Kitler, Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System, AON, Warszawa, 2011, op. cit., s. 38.

²⁶ Opracowanie zbiorowe, Vademecum bezpieczeństwa, Uniwersytet pedagogiczny im. Komisji Edukacji Narodowej, Kraków 2018, s. 604.

²⁷ Biała Księga Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, BBN, Warszawa 2013, op. cit., s. 249.

²⁸ E. Nowak, M. Nowak, Zarys teorii bezpieczeństwa narodowego. Wydanie II, Difin, Warszawa 2015, s. 25.

²⁹ W. Kitler, Bezpieczeństwo narodowe. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System, AON, Warszawa 2011, s. 25.

(osiągnięte poczucie bezpieczeństwa danego podmiotu), jak i proces (zapewnianie poczucia bezpieczeństwa podmiotu). Bardziej praktyczne jest podejście drugie, odzwierciedlające naturalny, dynamiczny charakter zjawiska bezpieczeństwa³⁰, któremu poświęcono wiele uwagi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Warto zapamiętać

Zgodnie z postanowieniem Ustawy zasadniczej: **zapewnienie bezpieczeństwa narodowego jest naczelnym zadaniem polityki państwa²⁷.**

Bezpieczeństwo narodowe jest według kryterium podmiotowego, jednym z rodzajów bezpieczeństwa, a równocześnie interesem narodowym, utożsamianym z trwaniem i przetrwaniem państwa i narodu, czyli ochroną integralności terytorialnej i niezawisłości politycznej. Oprócz trwania i przetrwania, bezpieczeństwo chroni również takie wartości, jak: suwerenność, niezawisłość, przeżycie, system społeczny i gospodarczy, prestiż w środowisku międzynarodowym, ideologia, obywatele za granicą, postęp gospodarczy, standard życia³¹. Bezpieczeństwo narodowe jest często utożsamiane z bezpieczeństwem państwa. Może być różnie postrzegane w zależności od znaczenia, np. w aspekcie społecznym oraz funkcjonalnym³².

W pierwszym przypadku, bezpieczeństwo narodowe wyrażone jest pierwotną, egzystencjalną potrzebą wartości, a zarazem nadrzędnym celem działania we wszystkich dziedzinach i na wszystkich poziomach struktury organizacyjnej państwa i samorządu.

W ujęciu funkcjonalnym, bezpieczeństwo narodowe jest naczelną misją narodową całego społeczeństwa i jego organizacji państwowej, polegającą na ciągłej realizacji dwóch zasadniczych celów:

1. Ochrona i obrona wartości i interesów narodowych przed rzeczywistymi i prognozowanymi zagrożeniami,
2. Stworzenie możliwości dla swobodnego rozwoju i sprostania wyzwaniom dla narodu, w otoczeniu zmieniającego się otoczenia, przejawiającego się między innymi postępowaniem cywilizacyjnym.

³⁰ S. Koziej, Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja, Polityczno-strategiczne aspekty bezpieczeństwa II/18 – 2011, s. 20.

³¹ W. Pokruszyński, Bezpieczeństwo, op. cit. s. 146-148.

³² Tamże, s. 146-148.

Warto zapamiętać

Bezpieczeństwo narodowe to proces lub stan zapewniający funkcjonowanie (aktywność) państwa w podstawowych dziedzinach, umożliwiającą przetrwanie, rozwój i swobodę realizacji interesów narodowych w konkretnym środowisku (warunkach) bezpieczeństwa, poprzez podejmowanie wyzwań, wykorzystywanie szans, redukcję ryzyka oraz przeciwdziałanie wszelkiego rodzaju zagrożeniom dla jego interesów⁶.

W niektórych opracowaniach są one przedstawiane jako integralne składniki bezpieczeństwa³³. Według W. Kitlera bezpieczeństwo narodowe można rozpatrywać nie jako stan, a proces, który obejmuje wszelkie działania ochronne i obronne, stwarzające warunki na arenie międzynarodowej do funkcjonowania państwa, a ponadto przeciwstawianie się wszelkim wyzwaniom i zagrożeniom bezpieczeństwa państwa³⁴. Taki punkt widzenia jest zgodny ze stwierdzeniem W. Pokruszyńskiego, który uważa, że bezpieczeństwo narodowe, w tradycyjnym rozumieniu koncentruje się uwagę na bezpieczeństwie zewnętrznym wobec zagrożeń, jednak bezpieczeństwo narodowe ma również chronić wewnętrzne wartości danego społeczeństwa i państwa³⁵. Spójny w tej materii wydaje się pogląd P. Krzykowskiego, który uważa, że *podstawowym zadaniem i celem warunkującym działania państwa było i jest zapewnienie bezpieczeństwa jego obywateli, obejmujące wydarzenia zachodzące w otoczeniu zewnętrznym, ale i wewnętrznym państwa, a przede wszystkim te z nich, które mogą skutkować zagrożeniem suwerenności państwa, ale też ograniczenia lub utraty warunków do normalnego funkcjonowania społeczeństwa*³⁶.

Istotę bezpieczeństwa narodowego przedstawił w podręczniku akademickim zatytułowanym: *Bezpieczeństwo. Teoria i praktyka*, prof. Witold Pokruszyński na stronie:

<https://docplayer.pl/38408674-Bezpieczenstwo-teoria-i-praktyka.html>

³³ J. Stańczyk, *Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa*, Warszawa 1996, s. 18, [w:] Red. Nauk. R. Jakubczak, J. Flis, *Bezpieczeństwo narodowe Polski w XXI wieku*, Bellona, Warszawa 2006, s. 15.

³⁴ K. Olak, A. Olok, *Współczesne rozumienie bezpieczeństwa narodowego*, „Acta Scientifica Academia eOstroviensis”7(1), Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim, 2016, s. 472.

³⁵ W. Pokruszyński, *Bezpieczeństwo* ..., s. 146-148.

³⁶ P. Krzykowski, *Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej pod koniec drugiej dekady XXI wieku*, *Studia nad bezpieczeństwem*, Czasopismo naukowe Instytutu Bezpieczeństwa i Zarządzania Akademii Pomorskiej w Słupsku, 2019, op. cit. s. 49.

W celu wypełnienia misji tworzenia bezpieczeństwa narodowego niezbędne są instytucje i struktury, zwane strukturami realizacyjnymi (**systemem bezpieczeństwa**), a także jasno określające regulacje prawne dotyczące wypełniania podstawowych funkcji w tym zakresie³⁷.

Jak już wspomniano, termin bezpieczeństwo narodowe bywa utożsamiane z bezpieczeństwem państwa, być może dlatego, że oba terminy w polskim systemie prawnym są traktowane zamiennie³⁸. Na przykład zapisy Konstytucji w jednym miejscu odnoszą się do bezpieczeństwa państwa (RP), a innym do bezpieczeństwa narodowego (w kontekście ustanawiania Rady Bezpieczeństwa Narodowego)³⁹. Spójność obu pojęć jest również widoczna w sformułowaniu J. Czaputowicza, według którego *bezpieczeństwo narodowe, czyli bezpieczeństwo państwa, dotyczy zapewnienia integralności terytorialnej, suwerenności, swobody wyboru drogi politycznej oraz warunków dobrobytu i rozwoju*⁴⁰. Niektórzy autorzy jednak uważają, że jest to uproszczenie, ponieważ w państwach wielonarodowych interesy niektórych narodów nie muszą być zgodne z interesami narodu tytularnego i państwa⁴¹.

Porównując oba terminy należy zauważyć, że bezpieczeństwo państwa jest skoncentrowane przede wszystkim na bezpieczeństwie państwa jako instytucji, natomiast bezpieczeństwo narodowe, w większym stopniu akcentuje ochronę interesów nie tylko państwa jako całości, lecz także społeczeństwa i jego części składowych⁴².

Bezpieczeństwo narodowe można przedstawić w aspekcie strukturalnym, zawierającym w sobie wiele elementów (kategorii), stanowiących całość systemu. Według ogólnej koncepcji, bezpieczeństwa narodowe można podzielić się na bezpieczeństwo wewnętrzne i zewnętrzne. W strukturze systemu bezpieczeństwa narodowego każdego państwa pierwszorzędne znaczenie odgrywa bezpieczeństwo wewnętrzne, albowiem zawiera ono kilka istotnych kategorii bezpieczeństwa, a mianowicie: bezpieczeństwo polityczne, ekonomiczne, militarne, publiczne,

---

³⁷ P. Krzykowski, *Bezpieczeństwo narodowe Rzeczypospolitej Polskiej pod koniec drugiej dekady XXI wieku*, *Studia nad bezpieczeństwem*, Czasopismo naukowe Instytutu Bezpieczeństwa i Zarządzania Akademii Pomorskiej w Słupsku, 2019, s. 49.

³⁸ K. Olak, A. Olok, *Współczesne rozumienie bezpieczeństwa narodowego*, „Acta Scientifica Academia eOstroviensis”7(1), Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim, 2016, s. 475.

³⁹ S. Koziej, *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, „Bezpieczeństwo Narodowe” 2011, nr 2, s. 20.

⁴⁰ J. Czaputowicz, *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa – aspekty teoretyczne*, [w:] *Kryteria bezpieczeństwa międzynarodowego państwa*, pod red. S. Dębski, B. Górki – Winter, Difin, Warszawa 2003, op. cit., s. 13.

⁴¹ Tamże, s. 474.

⁴² K. Olak, A. Olok, *Współczesne rozumienie ...*, s. 474.

ekologiczne, informacyjne, społeczne, kulturowe, religijne⁴³. Z kolei stanowiące nadrzędną rolę wobec bezpieczeństwa narodowego - bezpieczeństwo międzynarodowe, obejmuje: systemy polityczne państw, regionalizację i globalizację, system bezpieczeństwa globalnego, instytucjonalizację, politykę zagraniczną państw⁴⁴.

Wieloaspektowość bezpieczeństwa narodowego wymaga posiadanie systemu bezpieczeństwa, zapewniającego szybką reakcję na wszelkiego typu zagrożenia i kryzysy⁴⁵. Przeznaczenie (misja) systemu bezpieczeństwa wywodzi się od wartości, potrzeb, celów i interesów narodowych, wśród których są te, które wyznaczają istotę bezpieczeństwa⁴⁶. Konieczność przygotowania, utrzymywania i doskonalenia systemu bezpieczeństwa narodowego przewidziano w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej z 2007 roku⁴⁷, która sformułowała definicję oraz stworzyła teoretyczne podstawy jego funkcjonowania.

W odniesieniu do jej zapisów **system bezpieczeństwa państwa to całość sił (podmiotów), środków oraz zasobów przeznaczonych przez państwo do realizacji zadań w dziedzinie bezpieczeństwa, odpowiednio do tych zadań zorganizowana (w podsystemy i ogniwa), utrzymywana i przygotowywana. Składa się z podsystemu kierowania i szeregu podsystemów wykonawczych.** Szczególną rolę w kierowaniu bezpieczeństwem narodowym przypisano Parlamentowi, Prezydentowi Rzeczypospolitej Polskiej i Radzie Ministrów. Głównym zadaniem podsystemu kierowania, w skład którego wchodzi organy władzy publicznej i kierownicy jednostek organizacyjnych, jest zapewnienie ciągłości podejmowania decyzji i działań w celu utrzymania bezpieczeństwa narodowego⁴⁸. Odpowiedzialny jest także za:

- monitorowanie źródeł, rodzajów, kierunków i skali zagrożeń,
- zapobieganie powstawaniu zagrożeń bezpieczeństwa narodowego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz poza jej granicami,

---

⁴³ W. Pokruszyński, Współczesne bezpieczeństwo narodowe, Kultura i Polityka : zeszyty naukowe Wyższej Szkoły Europejskiej im. ks. Józefa Tischnera w Krakowie nr 5, Kraków 2009, op. cit. s. 184.

⁴⁴ W. Pokruszyński, Bezpieczeństwo ....., s. 151.

⁴⁵ Strategia Rozwoju Systemu Bezpieczeństwa Narodowego RP 2022 - przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 9 kwietnia 2013 r.

⁴⁶ W. Kitler, Bezpieczeństwo narodowe RP. Podstawowe kategorie. Uwarunkowania. System, AON, Warszawa, 2011, op. cit., s. 314.

⁴⁷ Strategia Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej, zatwierdzona przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 13 listopada 2007 r.

⁴⁸ Koncepcja Systemu Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Praca naukowo-badawcza, (Kier.) W. Kitler, (wyk.) C. Sochała, AON, Warszawa 2013, s. 9.

- zapobieganie skutkom tych zagrożeń oraz ich usuwaniem,
- kierowanie obroną narodową.

Natomiast podsystemy wykonawcze, tworzą siły i środki przewidziane do realizacji ustawowo określonych zadań w dziedzinie bezpieczeństwa pozostające w dyspozycji organów kierowania bezpieczeństwem (*siły i środki pozostające we właściwościach ministrów kierujących działami administracji rządowej, centralnych organów administracji rządowej, wojewodów, organów samorządu terytorialnego oraz innych podmiotów odpowiedzialnych za realizację ustawowo określonych zadań w zakresie bezpieczeństwa narodowego*)⁴⁹.

Podsystemy (ogniwa) wykonawcze systemu bezpieczeństwa narodowego, adekwatnie do zasadniczych dziedzin bezpieczeństwa można połączyć w trzy podsystemy:

- podsystem obronności państwa (obrony narodowej, bezpieczeństwa wojskowego);
- podsystem ochrony państwa (ludności, instytucji, zasobów i infrastruktury – podsystem bezpieczeństwa cywilnego, niemilitarnego),
- podsystem społeczno-gospodarczego wsparcia bezpieczeństwa⁵⁰.

Podsystem obronności państwa, będący częścią systemu bezpieczeństwa narodowego jest przeznaczony do wykorzystywania szans, podejmowania wyzwań, redukcji ryzyka i przeciwdziałania zewnętrznym zagrożeniom o charakterze polityczno-militarnym.

Z kolei, podsystem ochrony państwa (ludności, instytucji, zasobów i infrastruktury) to część systemu bezpieczeństwa narodowego przeznaczona do wykorzystywania szans, sprostania wyzwaniom, zmniejszenia ryzyka i przeciwdziałania zewnętrznym i wewnętrznym zagrożeniom o charakterze pozamilitarnym⁵¹.

---

⁴⁹ Tamże, op. cit., s. 9.

⁵⁰ S. Koziej, *Bezpieczeństwo: istota, podstawowe kategorie i historyczna ewolucja*, „Bezpieczeństwo narodowe” Wyd. 2, Wyd. National Security Office, 2011, s. 32-33.

⁵¹ Tamże, s. 32-33.

Podsumowanie

Większość definicji dotycząca bezpieczeństwa narodowego podkreśla jego znaczenie w funkcjonowaniu państwa oraz potrzeby zapewnienia odpowiedniej ochrony jego obywateli. Korespondujące w tym względzie interesy narodowe i cele są wyrażone w Strategii Bezpieczeństwa Narodowego i stanowią wyraz troski o bezpieczeństwo Rzeczypospolitej Polskiej. Strategia Bezpieczeństwa Narodowego odzwierciedla potrzeby naszego państwa w zakresie zapewnienia jego suwerenności oraz zdolności jego podmiotowego odniesienia się do przestrzeni bezpieczeństwa międzynarodowego. Jej główny nurt, skorelowany ze strategiami sojuszniczymi (Koncepcją Strategiczną NATO i Europejską Strategią Bezpieczeństwa), jest wyznacznikiem wykonawczych dyrektyw strategicznych, do których można zaliczyć między innymi: Polityczno-Strategiczną Dyrektywę Obronną RP oraz strategiczne plany reagowania obronnego i zarządzania kryzysowego.

Wskazówka

Uzupełnieniem przedstawionego do studiowania materiału jest załączona prezentacja o tym samym tytule.